

РОЛЯ ПСИХОЛАГА-ПЕДАГАГІЧНЫХ НАВУК У ФАРМИРАВАННІ ПРАФЕСІЙНАЙ КУЛЬТУРЫ СПЕЦЫЯЛІСТАЎ САЦЫЯКУЛЬТУРНАЙ СФЕРЫ

Кожная гістарычная эпоха выпрацоўвае свой ідэал чалавека, надае яму самыя значныя з пункту гледжання перспектывы развіцця грамадства рысы. Пры адрозненнях у іерархіі якасных характарыстык цэнтрам выхаваўчых задач заўсёды выступае духоўная сутнасць чалавека як унутраная перадумова развіцця яго творчай індывідуальнасці і як база актыўнага ўспрымання і перабудовы свету.

Выхаванне такой асобы мае на ўвазе развіццё яе патрэбнасцей у пазнанні і самапазнанні, рэфлексіі, зносінах, творчасці, у разуменні і прыняцці свайго ўнутранага свету, у пошуку сэнсу жыцця, шчасця. Шырокія магчымасці для ажыццяўлення гэтага развіцця ўтрымліваюцца ў культурна-адпачынкавай сферы. Фундаментальнай характарыстыкай культурна-адпачынкавай дзейнасці выступаюць свабода яе выбару асобай і вызначэнне зместу, колькасць часу, формаў і відаў выбраных заняткаў. Гэта дазваляе незалежна ад некаторых умоўнасцей, сацыяльна заданых нормаў і правіл забяспечыць самараскрыццё патэнцыялу асобы, стварыць умовы для прыняцця яе такой, якая яна ёсць, а не якой неабходна быць, і даць прастор для творчага самавыяўлення і самаўдасканалення як вышэйшай выхаваўчай мэты.

Безумоўна, стварыць у межах культурна-адпачынкавых устаноў атмасферу, што сканцэнтравана на духоўным свеце асобы, можа толькі спецыяліст, які валодае высокім узроўнем прафесійнай культуры і які сваю жыццёвую пазіцыю будзе на падставе каштоўнасна-сэнсавых адносін да жыцця ўвогуле і чалавека як суб'екта сваёй жыццядзейнасці ў прыватнасці. Адзначаныя якасці арганізатара культурна-адпачынкавых аб'яднанняў маюць на ўвазе наяўнасць пэўнага ўзроўню яго прафесійнага і асобаснага развіцця як інтэгральнай характарыстыкі.

Зыходзячы з агульных дэфініцый, якія раскрываюць сутнасць паняцця “прафесійная культура”, можна вызначыць вядучыя кампаненты прафесійнай культуры работніка сферы вольнага часу. Да іх, у першую чаргу, неабходна аднесці гуманістычную

накіраванасць яго дзейнасці, шырокае кола прафесійных і агульнакультурных ведаў, высокі патэнцыял асобных якасцей і патрэбнасць у пастаянным удасканаленні навыкаў культуратворчага ўзаемадзеяння з наведвальнікамі ўстаноў культуры і мастацтва. Такім чынам, вылучаюцца тры асноўныя блокі – аксіялагічны, тэхналагічны і асобны, якія ў сукупнасці ствараюць якасны ўзровень падрыхтоўкі спецыяліста.

Логіка вылучэння названых блокаў абумоўліваецца спецыфікай сацыякультурнай дзейнасці, якая рэалізуецца ў сферы “чалавек–чалавек” і патрабуе высокага ўзроўню ведаў спецыяліста аб чалавеку як складанай сістэме. Менавіта гэты аспект раскрываецца ў працэсе вывучэння псіхолога-педагагічных дысцыплін, якія ў комплексе са спецыяльнымі фарміруюць не абстрактны вобраз будучай дзейнасці, а чалавекацэнтраваную аксіялагічную, тэхналагічную і асобную творчую пазіцыю арганізатара СКД. На базе гэтых ведаў мадэліруецца агульная стратэгія прафесійнай дзейнасці і самарэалізацыі спецыяліста, што з’яўляецца адлюстраваннем яго культуры ў цэлым.

Сістэмастваральным кампанентам у працэсе фарміравання прафесійнай культуры арганізатара СКД выступае прызнанне чалавека ў яго непаўторнасці, унікальнасці і імкненні да самаразвіцця як вышэйшай каштоўнасці. Менавіта гэтыя рысы чалавека атрымліваюць найбольшае раскрыццё ў працэсе вывучэння псіхалогіі. Агульныя веды аб развіцці асобы, ажыццяўленні пазнавальных працэсаў і дзейнасці канкрэтызуюцца праз высвятленне іх праяўленняў у кожнага канкрэтнага індывіда і ствараюць зыходную каштоўнасную пазіцыю спецыяліста, у якой чалавек паўстае як галоўны арыенцір рэалізацыі прафесійных ведаў.

Традыцыйна падрыхтоўка спецыяліста для сферы культуры і мастацтва арыентавалася на арганізацыю пазнавальнай дзейнасці студэнта і пашырэнне ведаў як важнейшы вынік яго прафесійнай падрыхтоўкі. У дадзеным падыходзе па-за межамі вучэбнага працэсу заставаліся інтарэсы чалавека ў сферы правядзення вольнага часу, а таксама інтарэсы і асобны сэнс самога студэнта, які не бачыў магчымасцей для ўласнай самарэалізацыі і творчасці. Складвалася сітуацыя, калі парушалася цэласнасць асобы спецыяліста і, як вынік, цэласнасць і сістэмнасць яго будучай прафесійнай дзейнасці.

Таму зварот да гуманістычнай парадыгмы ў падрыхтоўцы спецыялістаў, ажыццяўленне яе праз аксіялагічны чалавека-арыентаваны падыход у засваенні навук дазваляе надаць усёй сістэме ведаў жыццёвы сэнс, а змястоўны аспект псіхолага-педагагічных ведаў прыводзіць да разумення вытокаў, заканамернасцей і каштоўнасцей шматграннасці і непаўторнасці індывідуальнага развіцця кожнай канкрэтнай асобы, яе імкнення да самаўдасканалення. Для таго каб гэты працэс ажыццяўляўся мэтанакіравана, каб студэнты маглі асэнсавана выкарыстоўваць свае веды ў адпаведнасці з каштоўнымі дамінантамі, яны павінны добра ўяўляць змястоўны і арганізацыйны аспект будучай прафесійнай дзейнасці, бачыць цесную сувязь агульных псіхолага-педагагічных ведаў з метадыкай арганізацыі індывідуальнай работы з удзельнікамі культурна-адпачынкавых праграм. У мэтах дасягнення такой ўзаемасувязі ў працэсе выкладання курсаў псіхалогіі, педагогікі неабычальна становіцца замацаванне тэарэтычных ведаў з выкарыстаннем канкрэтнай метадыкі выяўлення асаблівасцей псіхічнага развіцця ўдзельнікаў культурна-адпачынкавых аб'яднанняў розных узроставых груп, выяўленне з улікам індывідуальных характарыстык аптымальных формаў, сродкаў і метадаў арганізацыі культурна-адпачынкавых заняткаў. Такім чынам забяспечваецца захаванне каштоўнасцей адносін да асобы, ажыццяўляецца разуменне неабходнасці фарміравання індывідуальнай праграмы яе развіцця, што, як ужо адзначалася, стварае аксіялагічны фундамент прафесійнай культуры арганізатара СКД.

Глыбіня асэнсавання і ступень прыняцця студэнтамі гуманістычных каштоўнасцей раскрываюцца ў сродках іх дзейнасці. Любая тэхналогія ў сферы выхаваўча-адукацыйнага ўздзеяння на чалавека, а ў рамках сацыякультурнай сферы асабліва, мае права на існаванне, калі яна мае асобна арыентаваны характар. Таму спосабы і прыёмы арганізацыі культурна-адпачынкавай дзейнасці без уліку гуманістычных каштоўнасцей страчваюць свой сэнс, прыходзяць у сутыкненне з вядучым прынцыпам свабоды выбару асобы ў вольны час. Акрамя таго, эфектыўнасць той ці іншай тэхналогіі звязана не толькі з рэгламентам яе рэалізацыі, але і з тымі эмацыянальна-каштоўнымі адносінамі, якія характарызуюць асобасную пазіцыю спецыяліста ў сферы культуры. Такім чынам, для набыцця студэнтамі навыкаў рэалізацыі выхаваўчых тэхналогій неабходна

активізаваць іх асобасную пазіцыю, выявіць ступень яе адпаведнасці прынятым у грамадстве гуманістычным каштоўнасцям. Менавіта такі аспект арганізацыі вучэбнага працэсу, зарыентаваны на выяўленне асобнага сэнсу ў прафесійнай падрыхтоўцы, забяспечвае асэнсаваны выбар і адказнае кіраванне сваёй дзейнасцю, што і складае важную аснову фарміравання прафесійнай культуры будучага спецыяліста.

У мэтах дасягнення эфектыўных ведаў студэнтаў у галіне тэхналогіі як абавязковага кампанента прафесійнай культуры пры выкладанні псіхалагічных і педагагічных дысцыплін шырока выкарыстоўваюцца актыўныя формы і метады навучання: дзелавыя гульні, конкурсы на лепшую культурна-адпачынкавую праграму, дыялагічныя і дыскусійныя формы заняткаў. Пры гэтым абавязковай умовай выступаюць сінтэз і ўзаемнае ўзбагачэнне псіхалага-педагагічных і спецыяльных дысцыплін, што дазваляе зберагчы цэласнае ўяўленне аб асобе, змадэляваць і абгрунтаваць прапанаваныя тэхналогіі ў арганізацыі культурна-адпачынкавай дзейнасці. Эфектыўнасць гэтых дзеянняў звязана з узроўнем прафесійнага мыслення студэнтаў, іх здольнасцей да рэфлексіі і эмпатыі, якія фарміруюцца на падставе псіхалага-педагагічных ведаў і пераўтвараюцца ў прафесійныя здольнасці спецыяліста, ствараючы аснову для яго прафесійнай культуры.

Вынікам такой падрыхтоўкі спецыялістаў становяцца адначасовае засваенне ведаў і фарміраванне пазітыўных асобасных адносін да іх, пераход ад штучных форм пазнавальнай дзейнасці да сістэмнага разумення працэсаў развіцця асобы ва ўмовах вольнага часу, актыўная суб'ектная пазіцыя студэнта як адлюстраванне пэўных дасягненняў у станаўленні прафесійнай культуры.

Сфера чалавечнасці грунтуецца на разуменні і прызнанні творчай сутнасці чалавека, яе ролі ў самарэалізацыі асобы і ўздзеянні на навакольны свет. Творчая складаючая ажыццяўляецца ў працэсе дзейнасці і раскрывае прафесіянальна-культурны патэнцыял асобы спецыяліста. Таму вельмі важным для развіцця творчага кампанента прафесійнай культуры спецыяліста у рамках вывучэння псіхалага-педагагічных дысцыплін з'яўляецца фарміраванне яе гатоўнасці да самастойнай дзейнасці на падставе сінтэзу і трансфармацыі атрыманых у час вучобы ведаў. Творчасць прадугледжвае пэўную свабоду. Але з пункту гледжання прафесійнай культуры будучага спецыяліста неабходна ўлічваць спецыфіку сацыякультурнай дзейнасці: з аднаго боку, правядзенне

вольнага часу – гэта выбар самога чалавека, і таму поле дзейнасці арганізатара атрымлівае пэўную заданасць, а з другога – прызначэнне вольнага часу як арганізаванай формы ўздзеяння на асобу заключаецца ў садзейнічанні яе развіццю, дапамозе ёй у дасягненні высокіх параметраў духоўна-маральнага развіцця.

БИБЛИОТЕКА БГУКИ